

UZAKTAN EĞİTİMDE KÜTÜPHANENİN ROLÜ

Teknolojinin hızına ayak uyduramadığımız bu çağa insanların güvercinle, dumanla iletişim kurarak geldiğini düşündüğümüzde, küçümsemeyecek bir değişim geçirdiğimizi söyleyebiliriz. 21. yüzyılı yaşadığımız bu günlere “teknoloji çağı”, “bilgi çağı”, “iletişim çağı”, “uzay çağı” gibi sıfatlar ekleniyor. Bu sıfatların eklenmesindeki temel neden gelmiş olduğumuz teknoloji düzeyidir. Bundan 20 yıl önceki eğitim-öğretim sistemi ile günümüzdeki eğitim-öğretim sistemi arasında uçurum vardır.

Günümüzde çok yaygınlaşan Uzaktan Eğitim bu uçuruma örnek verilebilir. Yaşadığımız çağa uygun olan Uzaktan Eğitim sistemi sayesinde insanlar zaman ve mekana bağlı kalmaksızın eğitim alabilirler. Milli Eğitim Bakanlığına göre Uzaktan Eğitim, geleneksel öğrenme-öğretme yöntemlerindeki sınırlılıklar nedeniyle sınıf içi etkinliklerin yürütülme olanağı bulunmadığı durumlarda eğitim çalışmalarını planlayanlar ve uygulayanlar ile öğrenenler arasında iletişim ve etkileşimin özel olarak hazırlanmış öğretim üniteleri ve çeşitli ortamlar yoluyla belli bir merkezden sağlandığı bir öğretim yöntemidir.

Teknoloji Çağında Dijital Kullanıcı

Sistemin değişmesine bağlı olarak araştırma biçimleri de ister istemez değişti. Bu değişimin en iyi gözlemlendiği yer kütüphaneler ve en iyi gözlemleyenler de kütüphaneciler oldu. Özellikle üniversite kütüphaneleri ve kütüphanecileri bu gelişmelerden en çok etkilenenlerdir. Örnek vermek gerekirse eskiden tek tek hazırlanan kart katalogları ve bu kart kataloglarından tarama yapabilmek için kütüphaneye gelmek zorunda olan okuyucular vardı. Günümüzde ise bilgisayarındaki ekrana bir klik yaparak binlerce kaynağı aynı anda tarayabilen, anında bu kaynağa ulaşabilen “kullanıcılar” var.

Teknolojinin değişmesi, internetin hayatımızın merkezine oturması kütüphanelerde “kullanıcı” profilinin de değişmesine neden oldu. Sami Çukadar ve Sönmez Çelik’in kaleme aldığı “*İnternete Dayalı Uzaktan Öğretim ve Üniversite Kütüphaneleri*” başlıklı makalede belirttikleri gibi “1980’li yıllara kadar kütüphaneye gelen bireylere “okur/okuyucu” denirdi. Bilginin önce CD-ROM’lar ve daha sonra da internete aktarılmasıyla birlikte “okuyucu” teriminin yerini “kullanıcı” terimi almış, hatta günümüzde gelişmiş bazı batı ülkelerinde “kullanıcı” terimi yerine “müşteri” terimi tercih edilir olmuştur. Bilgi teknolojisindeki gelişmeler ve eğitim sistemindeki değişiklikler “sanal kullanıcı” teriminin ortaya çıkmasına neden olmuştur”.

Günümüzde “kullanıcıların” çoğu yaşadıkları teknoloji çağının etkisiyle artık duvarsız kütüphaneyi kullanmayı; oturdukları yerden araştırma yapmayı, hatta hemen hemen herkesin elinde olan akıllı telefonlardan bilgiye erişmeyi istemektedirler. Zaman ve mekan kavramı olmadan araştırma yapmak bu “kullanıcılar” için bir ritüel haline geldi.

Her geçen gün gelişen, hızını yakalayamadığımız teknoloji “kullanıcıları” değiştirirken kütüphanelerin de faklılaşmasını zorunlu kıldı. Bu zincirleme değişim kütüphanelerin elektronik kaynaklara yönelmesine neden oldu. Günümüzde veritabanları bir kütüphanenin olmazsa olmazları arasına girdi. Bu sayede kütüphaneler Uzaktan Eğitim alan bireylere duvarları kaldırarak araştırma yapma imkanı sağladı.

Uzaktan Eğitim Geleneksel Eğitim Anlayışını Değiştirdi

Uzaktan Eğitim geleneksel eğitim anlayışının dışında modern bir sistem olarak hayatımıza girdi. Uzaktan Eğitimin dünyada geldiği noktayı MOOCs ve Flipped Classroom gibi eğitim modelleri göstermektedir. MOOCs (massively open online courses), internet üzerinden verilen bir ders aynı anda binlerce kişinin alabildiği, kitlelere açık ders modelidir. Flipped Classroom ise öğrenmenin ders dışında, uygulamanın ders

içinde yapıldığı eğitim sistemidir. Günümüzde Atılım Üniversitesi'nin de uyguladığı bu yöntem geleneksel eğitim modeli anlayışını değiştirmeye başladı.

Peki kütüphaneler bu sistemin neresindedir? Aynı zamanda değişik kitlelere erişim sağlayan, öğrencinin pasiflikten çıkarak aktif olmasını sağlayan, kişinin öğrenme hızına göre adaptasyon süreci oluşturan, zaman ve mekandan bağımsız olarak gerçekleştirilen bu eğitim biçimine kütüphanelerin de entegre olması gerekmektedir. Geleneksel öğrenim gören öğrencilerle uzaktan öğrenim gören öğrenciler eşit şartlara sahip olmalıdır. Bu nedenle kütüphaneler e-kaynaklarını güçlendirmelidir.

Günümüzde kütüphanelerin bunların dışında “dijital kullanıcılara” sunduğu bir başka hizmet “açık arşiv” sistemidir. Yüksek Öğretim Kurumu tarafından da takip edilen açık arşivler önemli birer araştırma kaynaklarıdır. “Açık arşiv” sisteminin sağlıklı işleyebilmesi için kütüphaneler bu konuyu titizlikle ele almalı, özellikle üniversite kütüphaneleri öğretim görevlileri ile işbirliği çerçevesinde makalelerin bu ortama aktarılmasını sağlamalıdır. “Açık arşive” ek olarak “kurumsal arşiv” de günümüzde önemli bir elektronik kaynak olarak kullanılmaktadır. Üniversite bazında ele alacak olursak, düzenlenen konferansların, panellerin, çalıştayların, seminerlerin hem yazılı olarak hem de görsel olarak sunulduğu, üniversite ile ilgili basında çıkan haberlerin olduğu “kurumsal arşiv” bir etkinlik haritasıdır. Bu hizmet sayesinde “kullanıcı” katılmak istediği; fakat etkinliğe katılmadığı durumlarda yine zaman ve mekandan bağımsız olarak istediği bilgiye ulaşmış olur.

Kütüphaneler bu teknolojik hizmeti sunmak için belli bir alt yapıya ihtiyaç duymaktadır. Özellikle üniversite kütüphanelerinde bu alt yapıyı Bilgi İşlem departmanları üstlenmektedir. Sistemin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için kütüphane ile bilgi işlem biriminin sürekli işbirliği içinde olması gerekmektedir. Örneğin, Uzaktan Eğitimdeki “kullanıcıların” üniversitenin abone olduğu elektronik kaynaklardan araştırma yapabilmesi için gereken proxy ayarları için bilgi işlemin desteği gerekmektedir. Tam da bu nedenle günümüzde kurumların bilgi işlem departmanlarının kütüphane binasında yer almaya başlaması doğal karşılanmaktadır. Kütüphaneler bu sayede Uzaktan Eğitim gören “kullanıcılarına” gerekli hizmeti sorunsuz bir şekilde verebilmektedir.

Kütüphanelerin yeniden yapılandırılmasının yanında tüm bu hizmetleri verecek kütüphanecinin de bu konuda bilinçlenmesi gerekmektedir. Bu konuda henüz üniversite öğrencisi olan geleceğin kütüphanecileri için güncellenmiş bölüm dersleri verilmektedir. Kurumlarda çalışan kütüphaneciler içinse çeşitli eğitimler, seminerler düzenlenebilir. Kütüphanecinin bu konuda kendini geliştirmesi “kullanıcıya” daha iyi yol gösterebilmesi açısından önem taşımaktadır. Klasik bir deyişle teknolojiye ayak uydurmak gerekmektedir.

Sonuç olarak kütüphaneler çağımızın modern eğitim sistemi olan Uzaktan Eğitime en üst düzeyde hizmet verebilmesi için e-kaynak sayısını artırmalıdır. Bu kaynaklara kampüs dışından da erişim olanaklarını sağlamalıdır. Ayrıca “kullanıcılar” bu kaynakların kullanımı konusunda bilinçlendirilmelidir. Bunun yanında gerektiği takdirde kütüphanenin basılı kaynakları dijitalleştirilmelidir. Otomasyon programları kullanılarak kütüphanenin kaynaklarının web sayfasından da taranması sağlanmalıdır. Açık arşiv, kurumsal arşiv çalışmaları önem kazanmalıdır. Atılım Üniversitesi Kadriye Zaim Kütüphanesi Açık Arşivi ve Kurumsal Arşivi bu anlamda örnek verilebilir.

Tüm bu anlatılanların ışığında en önemlisi de Uzaktan Eğitim veren öğretim görevlilerinin kütüphane ile işbirliği içerisinde olması gerekmektedir. Bu noktada ders kitapları kütüphanenin elektronik kaynakları arasındaki kitaplardan seçilebilir ya da ödevler bu kaynaklardan verilebilir.

Kısacası kütüphanelerin her çağda değişerek olsa varlıklarını sürdürmesi dileğiyle...

Kaynakça

Çukadar,S., Çelik,S. (2003) İnternete Dayalı Uzaktan Öğretim ve Üniversite Kütüphaneleri, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, cilt 4., sayı 1., 31-42. ss.

Polat E., Kartal G.. *Uzaktan Eğitimin Tanımı ve Temelleri*. [İnternet]
<http://uzaktanegitim.istanbul.edu.tr/oys/pdf/UzaktanEgitimKuram.pdf> [Erişim tarihi:24/10/2014]

Uzman Pınar Demirtaş

Atılım Üniversitesi Kadriye Zaim Kütüphanesi